

Bán đảo Sơn Trà Đà Nẵng: Gặp “nữ hoàng linh trưởng” giữa rừng và biển

12:57 28/10/2026

Bên những triền rừng xanh hướng ra biển Đông, vọc chà vá chân nâu làm nên một vẻ đẹp đặc biệt của bán đảo Sơn Trà (Đà Nẵng). Khám phá thế giới của loài linh trưởng quý hiếm được mệnh danh là “nữ hoàng linh trưởng” cũng là hành trình nhận ra rằng sức hấp dẫn của du lịch thiên nhiên chỉ có thể bền lâu khi sự sống hoang dã được bảo vệ.

Khám phá thế giới gia đình của loài linh trưởng quý hiếm được mệnh danh là “nữ hoàng linh trưởng”. Ảnh: Huỳnh Sơn.

Vẻ đẹp kỳ diệu của “nữ hoàng linh trưởng”

Trên các tầng tán cây của bán đảo Sơn Trà, vọc chà vá chân nâu kiếm ăn, nghỉ ngơi và chăm sóc con non. Đời sống của loài linh trưởng quý hiếm ấy góp phần tạo nên nét riêng cho thiên nhiên của TP.Đà Nẵng.

Voọc chà vá chân nâu, tên khoa học *Pygathrix nemaeus*, phân bố tự nhiên tại Việt Nam, Lào và Campuchia, là loài đặc hữu của khu vực Đông Dương. Chúng

thuộc nhóm khỉ ăn lá, hoạt động ban ngày và sống chủ yếu trên cây. Không chỉ có ở Sơn Trà, nhưng quần thể tại đây có giá trị đặc biệt đối với nghiên cứu và bảo tồn.

Voọc chà vá chân nâu ở bán đảo Sơn Trà. Ảnh: Huỳnh Sơn.

Bộ lông nhiều màu sắc khiến voọc dễ được nhận ra giữa những tán rừng: Khuôn mặt vàng cam viền bởi bộ râu trắng, thân xám, cánh tay mang những mảng đen và trắng, cẳng chân nâu đỏ, chiếc đuôi trắng dài. Về ngoài rục rở ấy là lý do chúng được gọi là “nữ hoàng linh trưởng” – cách ví von đầy ngưỡng mộ, không phải thuật ngữ phân loại khoa học.

Điều đáng chú ý hơn về ngoài là đời sống xã hội của chúng. Voọc thường sinh hoạt thành nhóm, có cá thể trưởng thành và con non; những nhóm có thể tụ họp thành đàn lớn hơn. Hoạt động chăm sóc con, kiếm ăn, nghỉ ngơi và di chuyển giữa các tán cây cho thấy sự gắn kết của loài với cả gia đình và môi trường sống.

Nguồn thức ăn chủ yếu của voọc là lá, nhất là lá non, bên cạnh quả, hạt và hoa. Tài liệu chuyên môn về loài do nhà nghiên cứu Bùi Văn Tuấn công bố năm 2016 ghi nhận lá chiếm hơn 87% khẩu phần thức ăn của voọc tại bán đảo Sơn Trà. Bởi vậy, giữ được những cây rừng bản địa cũng là duy trì nguồn sống trực tiếp của các đàn voọc.

Mùa hoa nở ở bán đảo Sơn Trà. Ảnh: Huỳnh Sơn.

Kết quả khảo sát công bố năm 2017 từng ước tính Sơn Trà có 1.335 cá thể thuộc 237 đàn. Đây là số liệu của thời điểm khảo sát, không phải số lượng đã được kiểm kê trong năm 2026. Mới hơn, nghiên cứu trên tạp chí Mammalia công bố tháng 9/2026, dựa vào điều tra tuyến và bẫy ảnh năm 2024, tiếp tục xác nhận sự hiện diện của vọc chà vá chân nâu tại khu bảo tồn, nhưng không đưa ra một tổng số cá thể mới thay thế số liệu trước đó.

Mẹ con voọc chà vá chân nâu . Ảnh: Huỳnh Sơn.

Một hành trình khám phá, không phải cuộc săn tìm

Đến bán đảo Sơn Trà, khách thập phương có thể cảm nhận cùng lúc biển mở rộng dưới chân núi và rừng nhiệt đới trải dài theo sườn dốc. Những điểm ngắm cảnh, cung đường tham quan được phép cùng thắm cây thay đổi theo mùa tạo nên sức hấp dẫn khác biệt với trải nghiệm nghỉ dưỡng bên bờ biển.

Cơ hội nhìn thấy voọc chà vá chân nâu ngoài tự nhiên khiến người yêu sinh học và nhiếp ảnh quan tâm. Song động vật hoang dã không xuất hiện theo lịch trình. Việc đàn voọc di chuyển đến đâu phụ thuộc vào nguồn thức ăn, thời tiết và tập tính sinh hoạt; không có bảo đảm mỗi chuyến tham quan đều gặp được chúng.

Giữa những tán cây, đôi khi dấu hiệu dễ nhận biết nhất chỉ là một chiếc đuôi trắng hoặc chuyển động của cành lá. Qua ống nhòm hay máy ảnh có tiêu cự dài, người quan sát có thể nhận ra màu lông, cách voọc lựa chọn lá non và sự gần bó giữa mẹ với con mà không cần tiến sát, gọi đàn hay làm xáo trộn nhịp sống tự nhiên của chúng.

Mùa hoa lim xẹt nhuộm vàng một phần sườn núi ở bán đảo Sơn Trà.
Ảnh: Huỳnh Sơn.

Mùa hoa lim xẹt nhuộm vàng một phần sườn núi ở bán đảo Sơn Trà. Cùng thời điểm, nhiều cây rừng ra lá non, tạo nguồn thức ăn cho loài linh trưởng ăn lá. Hình ảnh voọc nổi bật giữa sắc hoa gợi nhắc rằng vẻ đẹp của điểm đến luôn gắn với điều kiện sống của động vật hoang dã.

Theo Ban Quản lý bán đảo Sơn Trà và các bãi biển du lịch TP.Đà Nẵng, từ tháng 1/2025 đến hết tháng 9/2026, các tuyến, điểm do đơn vị quản lý ghi nhận hơn 2,08 triệu lượt khách tham quan. Đây là tổng lượt tham quan nói chung, không phải số lượt người quan sát voọc.

Lượng khách tham quan lớn cũng đặt ra đòi hỏi cao hơn đối với cách tổ chức trải nghiệm. Tháng 9/2026, Ban Quản lý bán đảo Sơn Trà và các bãi biển du lịch TP.Đà Nẵng khuyến cáo người dân, du khách không đăng ký các tour trekking, quan sát động vật hoang dã tự phát, không rõ tính pháp lý trong rừng đặc dụng. Tại thời điểm thông báo, khu bảo tồn chưa được phê duyệt Đề án du lịch sinh thái, nghỉ dưỡng, giải trí; việc tự ý tổ chức hoạt động trong lâm phận rừng đặc dụng khi chưa được phép là trái quy định.

Vì vậy, một hành trình khám phá có trách nhiệm bắt đầu từ việc đi đúng tuyến được phép, tuân thủ hướng dẫn quản lý, giữ khoảng cách với động vật và không để lại rác. Du khách cũng có thể tìm hiểu thiên nhiên qua hoạt động giới thiệu, giáo dục bảo tồn, thay vì coi việc tiếp cận thật gần một đàn voọc là mục tiêu bắt buộc.

Thân thiện voọc chà vá chân nâu . Ảnh: Huỳnh Sơn.

Bảo vệ nghiêm ngặt để rừng còn tiếng gọi của sự sống

Sau vẻ đẹp rực rỡ là thực tế đáng lo: Voọc chà vá chân nâu có nguy cơ tuyệt chủng rất cao. Nghiên cứu Mammalia năm 2026 ghi nhận loài ở mức Cực kỳ nguy cấp (CR) theo IUCN. Tại Việt Nam, Thông tư số 85/2025/TT-BNNMT có hiệu lực từ ngày 1/1/2026 xếp chà vá chân nâu vào nhóm IB và danh mục loài nguy cấp, quý, hiếm được ưu tiên bảo vệ.

Bảo vệ loài không thể chỉ dừng ở ngăn chặn săn bắt. Với động vật sống chủ yếu trên cây, sự liên tục của tán rừng quyết định khả năng di chuyển, tìm thức ăn và duy trì nhóm gia đình. Khi rừng bị chia cắt, các khoảng trống giữa tán cây có thể trở thành trở ngại đối với đời sống hoang dã.

Voọc chà vá chân nâu. Ảnh: Huỳnh Sơn.

Khảo sát năm 2024 được công bố trên Mammalia còn ghi nhận dấu hiệu tác động của con người trong khu bảo tồn như: Bẫy kẹp, chó nhà và sự hiện diện của người ở một số điểm khảo sát. Phát hiện ấy cho thấy việc bảo vệ sinh cảnh phải được thực hiện thường xuyên.

Quyết định số 2016/QĐ-TTg ngày 21/10/2026 về Quy hoạch chung TP. Đà Nẵng đến năm 2050, tầm nhìn đến năm 2075 xác định bán đảo Sơn Trà là khu du lịch quốc gia tiềm năng, phát triển theo hướng du lịch sinh thái bền vững; bảo vệ hệ sinh thái rừng – biển, đặc biệt là voọc chà vá chân nâu. Hoạt động du lịch và xây dựng công trình được định hướng kiểm soát nghiêm ngặt về quy mô, loại hình.

Để định hướng ấy đi vào đời sống, bảo tồn cần được đặt ngay trong cách thiết kế trải nghiệm du lịch: Thông tin rõ những khu vực được phép tham quan, không tổ chức đưa khách vào rừng trái phép, hạn chế tiếng ồn, không cho động vật ăn, không bám đuổi để chụp ảnh và xử lý các hành vi xâm hại rừng, động vật hoang dã.

Bên cạnh quản lý, giáo dục thiên nhiên có thể tạo thay đổi lâu dài. Theo thông tin công khai về Quyết định số 1241/QĐ-UBND, Đà Nẵng đã phê duyệt tiếp nhận dự án bảo tồn loài chà vá chân nâu thông qua nâng cao nhận thức cộng đồng, thực hiện từ tháng 6/2024 đến tháng 12/2026, với các hoạt động dành cho học sinh, giáo viên và người dân. Qua đó, hình ảnh voọc không chỉ là biểu tượng du lịch mà còn trở thành bài học về trách nhiệm.

Giữ những tầng cây xanh là giữ nơi voọc kiếm ăn, sinh con và chuyển càn qua các mùa. Ảnh Huỳnh Sơn.

Với nhiếp ảnh gia, ảnh đẹp không được đánh đổi bằng sự hoảng sợ của con vật. Với người làm du lịch, sản phẩm hấp dẫn phải tôn trọng giới hạn sinh thái. Với du khách, điều thiết thực đôi khi là đứng từ xa và chấp nhận không nhìn thấy đàn voọc.

Bán đảo Sơn Trà đáng quý bởi rừng vẫn là nhà của động vật hoang dã, không phải sân khấu sắp đặt cho con người. Giữ những tầng cây xanh là giữ nơi voọc kiếm ăn, sinh con và chuyển càn qua các mùa.

Đó cũng là cách bảo vệ sức hấp dẫn lâu bền nhất của bán đảo: Để “nữ hoàng linh trưởng” mãi hiện diện giữa rừng và biển.

Hoàng Hữu Quyết - Đình Lương